

Financiën

3

Verantwoording 2016

- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Verlenen van decharge aan het bondsbestuur

Contributievaststelling 2017-2018

Jaarverslag 2016

Inleiding	12
Organisatie	13
Olympische Spelen	13
Nationale Competitie	13
Disciplines en hockeyvormen	15
Diversiteit	17
Jeugdzaken	19
Tophockey	20
Evenementen	21
KNHB Academie	22
Arbitrage	24
Sportiviteit & Respect	26
Dienstverlening	27
Medische Zaken	29
Doping	29
Juridische- en tuchtzaken	29
Sponsoring	30
Communicatie	30
Jaarrekening 2016	33
Contributievaststelling 2017-2018	34

Inleiding

De Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB) is een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid met statutaire zetel in de gemeente Nieuwegein, kantoorhoudende te Wattbaan 31-49, 3439 ML Nieuwegein. Volgens artikel 3 van de statuten stelt de KNHB zich ten doel de bevordering van de hockeysport in al haar verschijningsvormen en voorts het verrichten van al hetgeen daaruit voortvloeit, daartoe bevorderlijk kan zijn, dan wel daarmee verband houdt, na te streven. De KNHB tracht dit doel te bereiken door het organiseren, uitschrijven en aanmoedigen van veld- en zaalhockeywedstrijden en tot zoveel mogelijk ontwikkelen van andere initiatieven en activiteiten die de hockeysport kunnen dienen.

Samenstelling bestuur per 1 januari 2016 - E.J. (Erik) Cornelissen (voorzitter), M.C.T. (Madeleine) Bakker-Smit, M.Y.C.G. (Marjolein) Bolhuis-Eijsvogel, F.P. (Peter) Elders, R. (Reinoud) Imhof, D. (Dymfke) Kuijpers, S.W.M.M. (Bas) Maassen, S.P. (Stephan) Veen, C. (Karin) Pannekoek-ter Pelle.

Op 18 juni 2016 heeft de volgende bestuurswisseling plaatsgevonden: M. (Mark) Pel is S.W.M.M. (Bas) Maassen opgevolgd.

Op 28 november 2016 heeft de volgende bestuurswisseling plaatsgevonden: W.P.A.M. (Mijntje) Nierman-Donners is M.Y.C.G. (Marjolein) Bolhuis-Eijsvogel opgevolgd.

Samenstelling management - E. (Erik) Gerritsen (algemeen directeur), G.A. (Guido) Davio (tot 1 oktober 2016), A.P.B. (Arno) den Hartog, H.A. (Haro) Valkenburg, J.W. (Joost) Vettorato, C.J. (Karin) van Willigen-van Norden.

Internationale vertegenwoordiging

FIH bestuur en commissies: J.H.A. (Jan) Albers (tot 12 november 2016), J.M. (Marijke) Fleuren-van Walsem, M.Y.C.G. (Marjolein) Bolhuis-Eijsvogel, Y. (Yolande) Brada, E.J. (Erik) Cornelissen, F.P. (Peter) Elders, R. (Reinoud) Imhof, H. (Herman) Kruis, P.T.M. (Paul) Litjens, P. (Peter) Wefers Bettink.

EHF bestuur en commissies: J.M. (Marijke) Fleuren-van Walsem, M.C.T. (Madeleine) Bakker-Smit, Y. (Yolande) Brada, R. (Rob) ten Cate, H. (Herman) Kruis, N. (Norbert) Nederlof, C. (Karin) Pannekoek-ter Pelle, E.J. (Edna) Rutten.

Organisatie

Herijking KNHB-organisatie - Zoals aangegeven in de strategie 2020 beoogt de KNHB haar organisatie te herijken en aan te passen aan de eisen van deze tijd. In 2015 en 2016 is de governance van de KNHB herijkt. Daarnaast heeft er een professionalisering van de operatie op het gebied van de competitie plaatsgevonden.

In 2017 wordt een volgende stap gezet via een aanpassing van de (bureau)organisatie van de KNHB. Het doel van deze aanpassing op weg naar 2020: een nog verdergaande omslag bewerkstelligen van aanbodge-richt naar vraaggericht opereren. Hiervoor is samen met KNHB-supplier TEN HAVE Change Management een veranderagenda richting 2020 opgesteld voor de interne organisatie. Een van de onderdelen van deze veranderagenda is het doorvoeren van de strategie 2020 in de dagelijkse operatie. Een ander punt is het doorvertalen van de ambitie van een netwerk- & serviceorganisatie. Deze ambitie wordt niet alleen doorvertaald naar de structuur van de organisatie, maar ook naar de competenties en het gedrag van de KNHB-medewerkers. Medio 2017 wordt de eerste fase van de veranderagenda afgerond. In november 2017 gaat tevens de (bureau)organisatie nieuwe stijl van start. Daarbij blijft de KNHB redeneren vanuit de behoefte van en service naar de vereniging. De aansluiting met verenigingen, hockeyers en fans van de hockeysport is en blijft de basis voor het bestaansrecht van de bond. Ook in een meer geprofessionaliseerde organisatie moet die cultuur blijven bestaan.

Huisvesting bondsbureau - In november 2017 loopt het huidige huurcontract van de KNHB voor de huisvesting van het bondsbureau af. In 2016 is besloten dat dit contract niet wordt verlengd. Dat betekent dat de KNHB in 2017 nieuwe huisvesting betreft. In het verslagjaar is een team samengesteld van medewerkers die betrokken zijn geweest bij de zoektocht naar nieuwe huisvesting. Doelstelling is dat de nieuwe huisvesting aansluit bij de ambities van de KNHB op het gebied van een netwerk- & serviceorganisatie.

Ondernemingsraad - Bedrijven met minstens vijftig medewerkers zijn verplicht om een ondernemingsraad (OR) in te stellen. Vanuit deze verplichting is op 12 februari 2016 de OR binnen de KNHB opgericht. De OR, bestaande uit zeven leden, behartigt de belangen van de KNHB-medewerkers en mag meepraten over bedrijfseconomische beslissingen van de organisatie. Jaarlijks zal er een evaluatie van de samenwerking tussen de OR en het Management Team plaatsvinden.

Wagener Stadion - De hoofdtribune van het Wagener Stadion wordt gerenoveerd. De sloop van de oude tri-

bune is van start gegaan op maandag 6 juni 2016. Eind augustus 2016 is begonnen met de bouw van de nieuwe hoofdtribune met een capaciteit van 2.000 zitplaatsen. In bijzijn van vele genodigden werd op 14 oktober 2016 de eerste paal de grond in geslagen. De hoofdtribune van het Wagener Stadion dient gereed te zijn voor het EK Hockey voor dames en heren in augustus 2017. Op de begane grond bevinden zich twee grote kleedkamers, twee scheidsrechters kleedkamers, een fysiotherapie ruimte, de EHBO ruimte, de doping ruimte en een invalidetoilet. Op de eerste verdieping bevindt zich de ontvangstlounge voor circa 200 personen.

Olympische Spelen

Het jaar 2016 stond voor een groot deel in het teken van de Olympische Spelen die plaatsvonden van 5 tot en met 21 augustus in Rio de Janeiro (Brazilië). Tijdens de Olympische Spelen was ons land binnen het hockey goed vertegenwoordigd met het Nederlands Elftal Dames en Heren, twee scheidsrechters en diverse officials. Het Nederlands Elftal Dames behaalde een zilveren medaille, het Nederlands Elftal Heren eindigde op de vierde plaats.

Ook voor de medewerkers van de afdelingen van de KNHB stond veel in het teken van de voorbereidingen op de Spelen. Vanuit de KNHB hebben diverse afdelingen een bijdrage geleverd aan de promotie van de Olympische Spelen en de organisatie van gerelateerde evenementen. Op het strand van Scheveningen werd door NOC*NSF de Olympic Experience georganiseerd: 40.000 vierkante meter om te sporten en live de wedstrijden te kijken op grote schermen. Dertig sportbonden waren betrokken bij de Olympic Experience, waaronder de KNHB. Er konden allerlei sporten worden beoefend en elke dag waren er clinics van verschillende sporten, zoals hockey, boksen, handboogschieten, capoeira, basketbal, etc. Elke dag stond in het teken van een sport. Deze sport werd op die dag net iets extra uitgelicht. Op 15 augustus stond hockey in de spotlight.

Nationale Competitie

Visie 2020 - Wat betreft de nationale competitie is de visie 2020 een belangrijke leidraad. De KNHB wil - in samenwerking met haar leden en potentiële leden - een diversiteit aan competities aanbieden die aansluiten bij de wensen en de behoeften. Hierbij staat 'Een leven lang hockey(en)', een van de vier thema's van de visie 2020, centraal.

In 2016 is met name hard gewerkt aan verbetering en professionalisering van de competitieorganisatie zelf. Het

doel is het neerzetten van een organisatie die de groei van onze sport nog beter kan faciliteren en onze verenigingen beter kan ondersteunen. Zo zijn er samen met de districten grote stappen gezet richting onder meer eenduidige reglementen en werkwijzen. Daarnaast heeft de KNHB de volgende nieuwe initiatieven ontplooid:

Initiatieven in 2016 - In 2016 heeft de KNHB een bekercompetitie geïntroduceerd, een langgekoesterde wens binnen de hockeywereld. Deze competitie, de uit acht speelrondes bestaande Silver Cup, is nog enthousiaster ontvangen dan vooraf verwacht. Maar liefst 80% van de mogelijke deelnemers uit de Heren 1e tot en met 4e klasse is daadwerkelijk gestart.

Om de overstap van junioren naar senioren eenvoudiger te laten verlopen, heeft de KNHB in 2016 fors ingezet op de opbouw van Jong Seniorencompetities in het hele land. Deze competitie wordt inmiddels in alle districten gespeeld. Mede hierdoor is het aantal seniorenteams voor het tweede jaar op rij gegroeid. Daarnaast is de KNHB een project gestart met een 45+ competitie voor dames, om ook deze doelgroep een bij de behoeften passende competitie te bieden.

Zaalhockey is de laatste jaren sterk gegroeid. Om de nationale zaalhockeycompetitie nog een extra boost te geven, zijn in 2016 voor het eerst alle finales - van Hoofdklasse tot en met C-jeugd - geclusterd en gespeeld in Rotterdam. Deze finaledag was een groot succes met circa 5.000 bezoekers in totaal, met op het hoogtepunt van de dag 2.200 toeschouwers bij één wedstrijd. Een positieve verandering ten opzichte van de toeschouwersaantallen in het verleden. Dit nieuwe initiatief is zowel door het publiek als de deelnemende team enthousiast ontvangen.

De laatste jaren is er meer vraag naar alternatieve (competitie)vormen, naast de reguliere weekendcompetities. Op dit gebied zijn de eerste succesvolle initiatieven ontplooid in Midden Nederland en Zuid Nederland. Kort na de start namen al circa veertig teams deel aan een avondcompetitie. Uitbreiding van dit aantal en verdere uitrol van het initiatief volgt in 2017.

De Jongste Jeugd kende in het verleden een enorme diversiteit in competitieopzet en regels. In 2016 hebben de coördinatoren in de districten samen met het bondsbureau een nieuwe beleidslijn vastgesteld en voorgelegd aan de verenigingen. Op basis hiervan - in combinatie met de in 2015 herschreven spelregels - kunnen we bij de Jongste Jeugd op een eenduidige en gestructureerde manier bouwen aan het fundament van ons hockey. De veldcapaciteit blijft in een groot deel van het land een knelpunt voor de groei van onze sport. Dit geldt voor

zowel veld- als zaalhockey. Naar aanleiding van deze problematiek is in 2016 in de regio Utrecht een Masterplan gepresenteerd. Het plan richt zich niet alleen op uitbreiding van het aantal velden, maar ook op het beter gebruikmaken van de huidige capaciteit. Door slimmer plannen, verder uitbouwen van het aantal jeugdwedstrijden op zondag en verlengen van de speeldagen is al meer ruimte voor veldhockey ontstaan. In 2017 worden de gesprekken vervolgd om ook daadwerkelijke uitbreiding van de capaciteit te realiseren. In 2017 wordt bekeken waar vergelijkbare plannen kunnen worden uitgerold. Te beginnen met enkele andere regio's met grote knelpunten ten aanzien van de veldcapaciteit. Op zaalgebied zijn in 2016 meer verenigingen in heel Nederland overgegaan tot het neerzetten van tijdelijke accommodaties. Ter ondersteuning hiervan heeft de KNHB een bijeenkomst georganiseerd. Ondanks uitbreiding van de capaciteit - onder meer door tijdelijke oplossingen - blijft het tekort aan trainings- en wedstrijduren nijpend binnen het zaalhockey. Doel van de KNHB is om in 2017 de verenigingen meer en intensiever te ondersteunen qua kennis en de uitwisseling van kennis op het gebied van tijdelijke zaalhockeyaccommodaties te faciliteren.

In 2016 is eveneens sterk ingezet op een efficiëntere samenwerking tussen verenigingen en KNHB. Aandachtspunten hierbij waren vergroting van de slagkracht, sneller ter dienste staan van verenigingen, professionalisering van de veldhockeycompetitieleiding en automatisering. In 2016 zijn voor het eerst alle veldhockeyteams digitaal ingeschreven. Ook de dispensatieverzoeken konden digitaal worden aangevraagd.

Veldhockey 2016 - In september 2016 zijn wederom meer teams ingeschreven voor de veldhockeycompetities. In totaal startten 16.628 teams aan de competities en spelreeksen Jongste Jeugd, een lichte daling ten opzichte van 2015. Voor het tweede jaar op rij stijgt daarbij het aantal seniorenteams, waarmee het aantal inmiddels weer op het niveau is van 2011. Het aantal Jongste Jeugdteams is gedaald. Dit heeft nog steeds mede te maken met de verschuiving van 8D naar 11D. Daarnaast is het aantal nieuwe F-teams iets lager dan in andere jaren.

Aantal deelnemende teams veldhockey seizoen

	2016/2017	2015/2016	2014/2015
Jongste Jeugd	4.968	5.211	5.052
Junioren	7.712	7.661	7.170
Senioren	3.948	3.863	3.790
Totaal	16.628	16.735	16.012

(Lands)kampioenen veldhockey seizoen 2015/2016

- Hoofdklasse Dames: Den Bosch
- Hoofdklasse Heren: Oranje Zwart
- Overgangsklasse Dames: Groningen
- Overgangsklasse Heren: Qui Vive
- Reserve Dames: Hurley 2
- Reserve Heren: Hurley 2
- Veteranen Hoofdklasse Dames: Rotterdam
- Veteranen Hoofdklasse Heren: Gooische
- Veteranen L: Den Bosch
- Veteranen Doordeweeks Dames: Geldermalsen
- Meisjes A: Amsterdam
- Jongens A: Pinoké
- Meisjes B: Amsterdam
- Jongens B: Victoria
- Meisjes C: Rotterdam
- Jongens C: Pinoké

Eindstand EHL seizoen 2015/2016

1. Kampong
2. Amsterdam
3. Harvestehuder THC

Eindstand EHCCC seizoen 2015/2016

1. Den Bosch
2. SCHC
3. UHC Hamburg

Zaalhockey 2016 - Al jarenlang maakt zaalhockey een sterke groei door. Ook in het seizoen 2015/2016 hebben weer meer teams deelgenomen. In december 2016 startte de zaalcompetitie met 9.826 teams, een stijging van 4,7% ten opzichte van het jaar ervoor. In totaal kwamen in 2016 circa 115.000 KNHB-leden naast de veldcompetitie ook in actie in de zaalcompetitie (uitgaand van spelers die vier of meer wedstrijden in het seizoen meespelen). Een andere positieve constatering is dat de Hoofdklasse Zaalhockey steeds meer publieke belangstelling kent. Ook de finaledag in Rotterdam werd zeer goed bezocht.

De organisatie rondom zaalhockey wordt nog grotendeels bezet door vrijwilligers. Ondanks hun grote inspanningen staat deze organisatie onder druk; enerzijds door de groei van het zaalhockey, anderzijds door een steeds smallere bezetting van deze commissies. In 2017 bepaalt de KNHB samen met de betrokken zaalhockeycommissies in de districten hoe zaalhockey in de toekomst wordt georganiseerd.

Aantal deelnemende teams zaalhockey seizoen

	2016/2017	2015/2016	2014/2015
Jongste Jeugd	1.389	1.117	698
Junioren	7.077	6.991	6.606
Senioren	1.360	1.275	1.166
Totaal	9.826	9.383	8.470

(Lands)kampioenen zaalhockey seizoen 2015/2016

- Hoofdklasse Dames: Kampong
- Hoofdklasse Heren: Amsterdam
- Reserve Dames: Hilversum 2
- Reserve Heren: hdm 3
- Meisjes A: Kampong
- Jongens A: Almere
- Meisjes B: Amsterdam
- Jongens B: Nijmegen
- Meisjes C: Gooische
- Jongens C: Pinoké

Europa Cup Indoor - De dames van Kampong zijn in het seizoen 2015/2016 zesde geworden in de A-poule. Hiermee heeft Nederland zich gehandhaafd op het hoogste Europese niveau. De heren van Amsterdam eindigden als tweede in de B-poule. Hiermee wisten ze voor Nederland promotie af te dwingen naar de A-poule. In het seizoen 2016/2017 spelen de Nederlandse vertegenwoordigende clubs bij zowel de dames als de heren dus weer op het hoogste niveau in de Europa Cup Indoor.

Disciplines en hockeyvormen

Bedrijfshockey - De KNHB blijft zich inzetten voor verdere ontwikkeling van het bedrijfshockey. De KNHB is op de hoogte van ontwikkelingen binnen de vijftien bedrijfshockeyregio's, mede dankzij twee jaarlijkse vergaderingen; één met de werkgroep en één met de commissie Bedrijfshockey.

Het aantal bedrijfshockeyteams is t.o.v. het vorige seizoen gedaald van 279 naar 264 teams in seizoen 2015/2016.

Het Landskampioenschap Bedrijfshockey 2016, met twaalf deelnemende teams, vond op zondag 19 juni plaats op de velden van RKHV HIC. Na een sportieve hockeypdag in een gastvrije omgeving werd Jacky uit de regio Den Haag gekroond tot Landskampioen Bedrijfshockey. Daarnaast namen, tevens op RKHV HIC, gelijktijdig acht teams deel aan het Open Kampioenschap Bedrijfshockey. Dit Open Kampioenschap is georganiseerd als pilot om

meer teams te enthousiasmeren voor bedrijfshockey en te betrekken bij het Landskampioenschap.

In het najaar van 2016 heeft de KNHB een start gemaakt met het opzetten van een nieuwe vorm van bedrijfshockey, waarbij op vier avonden gedurende de warmere maanden op verschillende speellocaties 7 tegen 7 wordt gespeeld. De nieuwe vorm stimuleert laagdrempelig sporten, ontspanning en collegialiteit. Daarnaast geeft het toegang tot een uniek netwerk van professionals en bedrijven. Deze nieuwe vorm is mede tot stand gekomen op basis van een enquête ten aanzien van de wensen en behoeften van bedrijfshockeysers. De eerste wedstrijden zullen, mits voldoende animo, plaatsvinden in 2017.

Fithockey - Sinds 2006 is Fithockey onderdeel van het aanbod van de KNHB. Voor 2006 waren al verschillende verenigingen actief op het gebied van Fithockey. Fithockey is een teamsport voor mannen en vrouwen vanaf 50 jaar. Hockeyervaring is bij deze tak van sport niet nodig en het spel is - door gebruik van een zachte bal en knots - zeer veilig. Het aantal hockeyverenigingen dat wekelijks Fithockey aanbiedt, groeit gestaag. Inmiddels wordt deze hockeyvorm voor senioren op ongeveer 25 verenigingen structureel gespeeld. Daarnaast onderzoekt een tiental verenigingen of en wanneer ze starten met Fithockey. Voor Ares was 2016 een bijzonder jaar, met de viering van het 12,5 jarig bestaan van Fithockey op de vereniging.

Op 19 mei 2016 organiseerde de KNHB een Fithockeytoernooi op de velden van hockeyvereniging Westland. Ruim zeventig Fithockeysers van 50 tot en met 88 jaar, verdeeld over zes teams, hebben een sportieve dag beleefd met veel gezelligheid.

De KNHB wil de doelgroep van (in)actieve senioren beter bereiken met dit passende sportaanbod. Hiervoor onderhoudt de KNHB contact met onder meer gemeenten, Nationaal Ouderenfonds, Unie Katholieke Bond voor Senioren, Cruyff Foundation (Cruyff Courts) en Stichting Welzijns Organisaties. Deze contacten geeft de KNHB tevens door aan geïnteresseerde verenigingen, zodat deze een goede ingang hebben binnen de gemeente en senioreninstanties. Op die manier kunnen verenigingen Fithockey meer bekendheid geven bij de doelgroep.

G- en LG-hockey - Jaarlijks komen er nieuwe verenigingen bij die een G- of LG-afdeling starten. Door de competitie op reguliere speeltijden af te werken, wordt de sportieve integratie binnen de vereniging steeds vanzelfsprekender. In 2016 (peildatum 31 oktober) telde het G- en LG-hockey 1.203 leden, van wie 634 mannen en 569 vrouwen. Voor deze spelers is er, naast de landelijke dagen die in toernooivorm worden gespeeld, ook

een uitdagende competitie op verschillende niveaus. De G-competitie vond plaats in vijf verschillende regio's. Van de 79 verenigingen die G-hockey aanbieden, waaronder nu ook HOCO en Feyenoord, waren er in het verslagjaar 52 verenigingen actief in de competitie, met in totaal 87 teams.

Twaalf verenigingen zijn actief op het gebied van LG-hockey. De competitie, waaraan in het verslagjaar veertien teams deelnamen, wordt landelijk gespeeld.

In 2016 was er een special olympics voor het G-Hockey in Nijmegen en een landelijk toernooi op HC Den Bosch voor het LG-Hockey.

Rolstoelhockey - In 2016 namen 24 E- en 16 H-hockeyverenigingen deel aan de competitie, met in totaal 626 rolstoelhockeysers.

Kampioenen rolstoelhockey seizoen 2015/2016

H-hockey

(Lands)kampioen: Haag 88

Bekerkampioen: CHT Colours

E-hockey

(Lands)kampioen: GP Bulls

Bekerkampioen: Upward

Vanaf 2016 speelt het Nederlands E-hockeyteam, dat in datzelfde jaar Europees kampioen werd, niet meer onder de vlag van de KNHB. Dat geldt eveneens voor het Nederlands H-hockeyteam. De reden is dat de KNHB in 2015 keuzes heeft moeten maken in de bestedingen voor het aangepaste hockey. Daarbij is besloten om de focus te leggen op een zo groot mogelijke participatie via vooral de clubcompetitie van H-hockey en E-hockey. Een belangrijk doel voor de KNHB voor 2016 was om voor beide een goede organisatie neer te zetten van zowel competitie als toernooien.

De KNHB heeft zich in 2016 ingespannen om externe financiering te vinden voor de nationale teams.

In 2016 zette de KNHB zich eveneens in voor het werven van nieuwe spelers, onder meer via clinics en promotie van het rolstoelhockey bij revalidatiecentra.

Studentenhockey - Hockey is nog steeds een populaire sport onder studenten. Er zijn op dit moment elf specifieke studentenhockeyverenigingen lid van de KNHB. Daarnaast telt de KNHB één studentenhockeyvereniging die qua organisatie geïntegreerd is binnen een reguliere vereniging.

De KNHB treedt op als intermediair en stimuleert actief de onderlinge contacten tussen de studentenhockeyverenigingen. De KNHB is voornemens om in 2017 de studentenbesturen samen te brengen; eenmaal met de oude en nieuwe besturen, eenmaal om op thema's/

functies in kleinere groepen informatie en ervaringen uit te wisselen.

Trimhockey - In 2016 stonden er bijna 14.000 trimhockeys geregistreerd bij de KNHB, een iets lager aantal dan in 2015. Dit aantal is, volgens de huidige registratie, een optelsom van trimhockeys en fithockeys. De KNHB acht het wenselijk dat dit aantal in de toekomst middels een analyse wordt opgesplitst. De afgelopen jaren zijn naast trainingen steeds meer alternatieve vormen ontstaan, zoals toernooien en competities voor trimhockeys. In het kader van Een leven lang hockey(en), een van de thema's van de visie 2020, zet de KNHB in op (nieuwe) competitievormen om deze doelgroep te behouden. De doelstelling voor de komende jaren blijft onverminderd om de doelgroep te boeien en te binden.

Diversiteit

Binnen de visie 2020 van de KNHB draagt het programma Diversiteit bij aan het thema Een positieve maatschappelijke impact. Het doel van het programma Diversiteit is om hockey toegankelijk te maken voor alle groepen in de samenleving. Om dit doel op termijn te bereiken investeert de KNHB in wijkgerichte initiatieven, waarbij onze sport naar de wijk wordt gebracht, of omgekeerd: de wijk wordt uitgenodigd op de vereniging. In 2016 lag binnen het programma Diversiteit de focus op vijf projecten:

1. Funkey
2. Streethockey
3. De multiculturele hockeyvereniging
4. Wijkgericht verenigen
5. Urban Hockey Experience Amsterdam

Funkey voor scholen - Het doel van Funkey op de basisschool is om jonge kinderen in de leeftijd van 4-7 jaar plezier te laten beleven aan goed leren bewegen. De naam zegt het al: Fun in goed bewegen is Key! Het Funkey lesprogramma bestaat uit een veelzijdig beweegaanbod, met een knipoog naar hockey. Met dit programma wil de KNHB bijdragen aan een betere motorische scholing van jonge kinderen. Tegelijkertijd wil de KNHB hen op laagdrempelige wijze laten kennismaken met een vorm van hockey.

Het omvangrijke programma Go for Gold Kids in de provincie Limburg is in de zomer van 2016 afgerond. Funkey maakte gedurende twee jaar deel uit van dit project, waarbij circa 5.200 kinderen van 33 scholen werden bereikt. De lessen van Funkey Go for Gold Kids op basisscholen in Limburg zijn feestelijk afgesloten met een Funkey Fiesta op de verenigingen.

Via de Funkey opleidingen maakten studenten van het

MBO en de PABO kennis met hockey en leerden zij hoe zij Funkey kunnen doceren op school. De KNHB heeft tevens kortere Funkey bijscholingen en clinics gegeven aan combinatiefunctionarissen, buurtsportcoaches en vak- en groepsleerkrachten. In het kader van de Koningsspelen is in 2016 het KNHB-programma Funkey Koningsspelen voor Kleuters gratis aangeboden aan basisscholen.

Funkey voor verenigingen - Doel van het KNHB Funkey verenigingsprogramma is om verenigingen die met deze jonge doelgroep aan de slag gaan een verantwoord en leeftijdsspecifiek programma te bieden. Naast de lesmap, die in 2014 is aangevuld met het Funkey+ programma voor tweedejaars Funkey, is een stappenplan ontwikkeld. Hiermee kan de vereniging Funkey opzetten. Circa 65% van de verenigingen doet een activiteit voor 4- en/of 5-jarigen, met de nadruk op 5 jaar.

Het Funkey Amstelveen project, waarbij vier sportverenigingen de handen ineen hebben geslagen, is eind 2016 afgerond. Via dit project is lesgegeven in de vier sporten (hockey, voetbal, rugby, honk- en softbal) aan 3.365 jonge kinderen van 17 basisscholen. Hiervan zijn in totaal 252 kinderen doorgestroomd naar structureel sportaanbod.

Streethockey - Sinds de Rabobank Hockey World Cup 2014 wordt Streethockey in diverse steden aangeboden. Het doel van dit project is om samen met de Johan Cruyff Foundation en de Richard Krajicek Foundation kinderen uit wijken met een lage sociaal-economische status (SES) kennis te laten met hockey.

Op de Cruyff Courts en Krajicek Playgrounds in Den Haag, Amsterdam, Rotterdam, Almere, Eindhoven, Haarlem en Arnhem is Streethockey gedoceerd door sportleiders van de Cruyff Foundation en Krajicek Foundation. Hierdoor hebben in totaal circa 1.500 kinderen actief kennisgemaakt met Streethockey. De trainingen in deze steden zijn afgesloten met twee finales, zowel in Den Haag als Eindhoven. Ongeveer 200 kinderen (100 per locatie) hebben hieraan deelgenomen. De organisatie was in handen van studenten uit deze twee steden, in samenwerking met onder andere de Eindhovense hockeyvereniging Oranje-Rood. De studenten werden hierbij ondersteund door de Cruyff Foundation, Krajicek Foundation en de KNHB.

De multiculturele hockeyvereniging - In 2016 is het goede voorbeeld van de Rotterdamse multiculturele hockeyvereniging HC Feijenoord uitgedragen richting andere grote steden. In Amsterdam Zuidoost is hard gewerkt om op het Cruyff Court Egoli de basis te leggen voor een nieuwe hockeyvereniging. Mede dankzij de inzet van Funkey en hockey op school, in de naschoolse activiteiten en via de hockey-buurtsportclub. HC Rubicon is eind 2016 met steun van A.C. & H.C. VVV opgericht. Deze nieuwe vereniging is nog op zoek naar een volwaardige hockey-

locatie, waarbij de gemeente Amsterdam assisteert. HC Rubicon heeft de ambitie om als volwaardig lid bij de KNHB aangesloten te zijn.

Wijkgericht verenigen - Eind 2015 is een start gemaakt met het wijkgericht verenigen. Dit is een initiatief van de KNHB, versterkt door de Rabobank. Vanuit de strategische pijler Een positieve maatschappelijke impact heeft de KNHB vijf pilots ondersteund, waarbij doelgroepen die het minder goed hebben door wijkgerichte verenigingen geholpen worden. Het wijkgericht verenigen gaat twee kanten op; van vereniging naar wijk en vice versa.

Bij drie pilots zijn verenigingen de wijk ingegaan:

- Losser Hockey & Health op basisscholen in wijken met een hoog percentage obesitas
- Rijswijk community building/girls empowerment in Tanzania
- Arnhem Urban & Streethockey Challenge rondom Krajicek Playgrounds

Bij twee pilots kwam de wijk op bezoek bij de vereniging:

- Feijenoord Hockeypedagoog
- hdm Seniorenclub

Ook zijn er verenigingen die op eigen initiatief vergelijkbare trajecten zijn gestart, zoals bijvoorbeeld HC AthenA.

Urban Hockey Experience Amsterdam - Het EK 2017 maatschappelijk voortraject, getiteld Urban Hockey Experience Amsterdam, is een initiatief van de KNHB en de gemeente Amsterdam en is vanaf medio 2016 actief voorbereid. Onder meer via het maken van een projectplan, het samenstellen van een Urban Hockey lesmap (inclusief filmpjes) en het scholen van docenten, combinatiefunctionarissen, sportleiders, trainers en studenten. De KNHB heeft met ondersteuning van de gemeente Amsterdam hockeyverenigingen geënthousiasmeerd om zich aan een pleintje te verbinden, een trainer te leveren en van het pleintje - op den duur - een permanente hockeylocatie in de wijk te maken.

Diversiteit - Statistieken 2016

a) Funkey opleiding voor 3e en 4e jaars studenten MBO Sport & Bewegen (profiel Buurt, Onderwijs en Sport) en studenten PABO

Opleidingsinstelling	Aantal deelnemers
ROC TOP Amsterdam	26
PABO Haarlem (voorjaar)	52
PABO Haarlem (najaar)	24
Totaal	102

b) Funkey bijscholing en clinics voor trainers

Locatie	Aantal deelnemers
Horst	15
Venray	45
Valkenburg	36
Totaal	96

c) Funkey Fiesta voor kinderen die op school hebben kennisgemaakt met Funkey via het Limburgse project Go for Gold Kids of Funkey Fiesta Amstelveen

Locatie	Aantal deelnemers
Horst	58
Venray	78
Valkenburg	85
Amstelveen	85
Scholentoernooi Amstelveen	200
Totaal	506

e) Streethockey

Stad	Aantal wijkveldjes
Den Haag	14 CC en KP*
Rotterdam	6 CC en KP
Amsterdam	11 CC en KP
Almere	3 CC en KP
Arnhem	7 CC en KP
Eindhoven	7 CC en KP
Haarlem	1 CC
Alkmaar	5 CC
Totaal	54 CC en KP

* CC en KP = Cruyff Courts en Krajicek Playgrounds

Op elk van de 54 wijkveldjes hebben 50 kinderen meegedaan aan Streethockey, dus in totaal ongeveer 2.700 deelnemers.

Aan de finale in Den Haag (op het Ketelveld) deden 8 teams van 10 kinderen mee uit Den Haag en Rotterdam. Aan de finale in Eindhoven (op Oranje-Rood) deden 8 teams van 10 kinderen mee uit Eindhoven, Arnhem en Almere. In totaal waren er 160 kinderen op beide finale-dagen.

f) Wijkgericht verenigen

Pilot/verenigingen	Aantal deelnemers
Feijenoord Hockeypedagoog	12 jeugdleden (en hun ouders) uit jeugdinstantellingen, 25 jeugdleden met meervoudige problematiek, 10 trainers
Losser Hockey & Health	3 basisscholen, 400 leerlingen
hdm Seniorenclub	30 senioren
Rijswijk - community building/girls empowerment in Tanzania	130 meisjes
Arnhem Urban & Streethockey Challenge (HCM, Upward)	60 jongeren

g) Urban Hockey Experience Amsterdam voorbereiding

Urban Hockey Experience docentenscholing	4 scholingen, totaal 140 vakleerkrachten LO, combinatiefunctionarissen, sportleiders, trainers en studenten
--	---

Jeugdzaken

Naast de jeugdcompetitie organiseert de KNHB nog andere activiteiten voor de jeugd.

Schoolhockey - Hockey en onderwijs gaan al jaren samen. Voor veel verenigingen is het schoolhockey een springplank naar nieuwe leden. Ook het afgelopen jaar ondersteunde de KNHB dit project. Voor verenigingen en scholen zijn de lesmappen Kennismaken met hockey en Kennismaken met hockey in het Voortgezet Onderwijs digitaal beschikbaar. Deze lesmappen zijn te downloaden op de KNHB-website en het platform Sporten Samen Regelen.

Zeventien sportbonden werken op een lage frequentie samen op het gebied van sport en onderwijs. Op deze wijze onderhouden ze het netwerk dat is opgebouwd tijdens het in 2012 afgeronde project Sport en Onderwijs van NOC*NSF. De betreffende bonden, waaronder de KNHB, trekken samen op tijdens congressen en bijeenkomsten voor/over het onderwijs, zodat de georganiseerde sport altijd vertegenwoordigd is.

De KNHB blijft ook haar 'schoolactieve' verenigingen ondersteunen. Dit zijn verenigingen die jaarlijks meer dan twintig uur aan hockey en onderwijs besteden of willen gaan besteden. Voor alle verenigingen die richting het onderwijs actief zijn heeft de KNHB lessen beschikbaar op haar website.

De KNHB heeft ook in 2016 met succes de Nationale Schoolhockeycompetitie georganiseerd voor meer dan 700 schoolteams. Deze teams vertegenwoordigen ruim 10.000 leerlingen van 225 scholen. Er werd op vijftig verenigingen gespeeld, waarbij 1.200 vrijwilligers alles in goede banen leidden.

Winnaars Nationale Schoolhockeycompetitie 2016:

- Meisjes Jong: Gymnasium Hilversum (Hilversum)
- Jongens Jong: Gymnasium Hilversum (Hilversum)
- Meisjes Oud: Keizer Karel College (Amstelveen)
- Jongens Oud: Montessori Lyceum Rotterdam (Rotterdam)

De KNHB ondersteunt verder de organisatie van het NK MBO hockey. Op 20 mei 2016 vond alweer de tiende editie plaats, georganiseerd door Sportacademie Amersfoort. In totaal streden elf dames- en tien herenteams om de titel, onder leiding van enthousiaste bondsscheidsrechters. De winnaars van 2016 waren CIOS Haarlem (dames) en ROC Mondriaan uit Den Haag (heren).

Clinics - De KNHB beschikt over twee clinics die op aanvraag op de vereniging worden gegeven. Bij de eerste clinic is een international aanwezig, eventueel uit te breiden met Hoofdklassespelers. Hierbij komen technische en tactische facetten aan de orde. De andere clinic is The Zone, waarbij techniek en fun gecombineerd worden. Bij deze clinic worden veel opblaasmaterialen gebruikt. In 2016 maakten ongeveer twintig verenigingen gebruik van een van deze clinics.

Interpolis NK Shoot Out - In 2016 was het Interpolis NK Shoot Out wederom een groot succes. Maar liefst 125 verenigingen organiseerden een clubkampioenschap voor hockeyers tot en met 16 jaar; tien verenigingen meer dan in het voorgaande jaar. Drie van deze kampioenschappen konden voorafgaand aan het NK al kennismaken met het blow-up veld en na afloop ontvingen de deelnemers mooie filmbeelden van hun eigen acties. Tijdens de districtskampioenschappen, die plaatsvonden op vijf locaties, streden alle clubkampioenen in de mooie blow-up arena. Het publiek werd getraakteerd op veel mooie acties van zowel spelers als keepers. De districtskampioenen plaatsten zich voor de finaledag op 25 juni op HC Den Bosch.

Kampioenen Interpolis NK Shoot Out 2016:

- Shoot Out Koningin: Mare Moojen (HV 't Spandersbosch)
- Shoot Out Koning: Sam Meijer (MHC Ede)
- Beste keepster: Fleur Kamps (HC Waddinxveen)
- Beste keeper: Lars Kreulen (HC Zutphen)

Tophockey

In 2016 is de KNHB gestart met de implementatie van de volgende zes speerpunten uit de Tophockeyvisie 2016-2020.

1) Optimaliseren competitiestructuur en internationale ontwikkelingen

De KNHB is in 2016 gestart met de voorbereidingen voor de invoering van de promotieklasse, een nieuwe klasse tussen de Hoofd- en Overgangsklasse. Dit gebeurt in samenspraak met de afdeling Tophockey, de afdeling Competitie en de tophockeyverenigingen. Invoering is voorzien in het seizoen 2018/2019.

De FIH heeft een werkgroep ingesteld die de mogelijkheden onderzoekt om te komen tot de invoering van de Global Home & Away League. Eind 2016 heeft het congres van de FIH ingestemd met de uitgangspunten voor de inrichting van een dergelijke competitie. Nadere concretisering van de plannen staat gepland voor de eerste helft van 2017.

2) Herinrichten talentontwikkeling

In 2016 heeft de KNHB een Talentcoördinator aangesteld binnen de afdeling Tophockey in de persoon van Gerold Hoeben, die reeds in dienst was van de KNHB. Deze coördinator is inhoudelijk verantwoordelijk voor het aansturen van de activiteiten van onder andere de districtselecties. De KNHB en de districtstrainers zijn voor kennisuitwisseling bijeengekomen om afstemming en aansluiting te bewerkstelligen tussen de activiteiten. De bevindingen van de eerste activiteiten van beide Opleidingsteams B in het seizoen 2015/2016 zijn bij de evaluatie positief gewaardeerd, waarna de activiteiten zijn gecontinueerd.

3) Ontwikkelen en implementeren Nationaal Trainingsplan

Om aan de top te blijven, is het voor de KNHB van belang om de programma's van de nationale (jeugd)selecties continu te optimaliseren. Het Nationaal Trainingsplan, waarin onder meer de trainingsthema's van genoemde teams zijn vastgelegd, geeft hierbij ondersteuning. Het plan moet voorkomen dat er een kloof ontstaat tussen de top (Nederlands Elftal Dames en Heren) en de niveaus daaronder. De vele inspanningen op verenigings- en dis-

tricts niveau vormen de solide basis voor de stapsgewijze opleiding tot topspeler.

In 2016 is het plan, op basis van de ontwikkelingen, waar nodig aangepast. Daarnaast heeft de KNHB de speciale trainingen betreffende de scholing van de sleepcorner en het keepen verder uitgebouwd, als onderdeel van het trainingsaanbod bij de nationale jeugdselecties. Kwalitatief goed topsportkader vormt een belangrijke randvoorwaarde voor het behalen van resultaten. Daarom was ook in 2016 het verder ontwikkelen van de kwaliteit van technisch en begeleidend kader een punt van aandacht. Op deze terreinen heeft de KNHB bijscholingen en/of overleggen voor het bondskader georganiseerd.

4) Optimaliseren prestatiegedrag en belang persoonlijke ontwikkeling

In het verslagjaar is de KNHB gestart om, met behulp van de trainers/coaches, meer aandacht te vragen voor het ontwikkelen van zelfregulerend gedrag bij spelers en speelsters. Dit onderwerp neemt een belangrijke plek in bij de aanpak en activiteiten bij de nationale teams. Een aanzet is gedaan door de afdeling Tophockey richting het bondskader, zodat zij de tools leren beheersen om talenten en sporters te ontwikkelen op dit terrein.

De KNHB heeft in 2016 ook haar aandacht gericht op de sociaal/maatschappelijke ontwikkeling van (jeugd)internationals en dit zal structureel worden doorgezet. Naast een inventariserend onderzoek naar de huidige situatie en persoonlijke drijfveren van spelers uit de topteams heeft de KNHB waar nodig steun verleend aan spelers bij vraagstukken rondom de combinatie school/hockey, studie/hockey en carrière/werk/hockey.

5) Verbeteren samenwerking bond en clubs ten aanzien van tophockey

De KNHB hecht veel belang aan kennisuitwisseling tussen verenigingen en KNHB op het terrein van talentontwikkeling en inhoudelijke hockeyontwikkelingen op internationaal niveau. In 2016 heeft de KNHB een aanzet gedaan om deze kennisuitwisseling meer structureel in te richten. Dit betrof enerzijds de informatie-uitwisseling tussen de nationale teams en aangesloten verenigingen van de internationals, anderzijds de kennisdelingsbijeenkomsten die vanuit de KNHB Academie breed zijn georganiseerd.

6) Inrichten organisatie afdeling Tophockey

In december 2016 heeft de KNHB een Prestatiemanager aangesteld, die verantwoordelijk is voor de nationale jeugdteams. Daarnaast zorgt de Prestatiemanager, in de persoon van Joost van Geel, mede voor de invulling van de kennisuitwisseling tussen de KNHB en de betreffende verenigingen. Voor de talentontwikkeling heeft de KNHB een speciale Talentcoördinator benoemd.

Resultaten 2016

Nederlands Elftal Dames

- Champions Trophy (Engeland, Londen, 18-26 jun): 2e
- Olympische Spelen (Brazilië, Rio de Janeiro, 6-19 aug): 2e
- Interlandwedstrijden:
 - 19 jan, Singapore: NED-DUI 0-0
 - 20 jan, Singapore: NED-AUS 2-0
 - 22 jan, Singapore: NED-DUI 3-0
 - 23 jan, Singapore: NED-AUS 4-1
 - 31 mei, Amsterdam, HC AthenA: NED-GBR 1-2
 - 2 juni, Amsterdam, HC AthenA: NED-GBR 1-1
 - 8 juni, Hilversum, Hilversumsche MHC: NED-USA 4-2
 - 10 juni, Hilversum, Hilversumsche MHC: NED-USA 2-3
 - 14 juni, Berkel en Rodenrijs, HBR: NED-NZL 2-0
 - 9 juli, Den Bosch, HC Den Bosch: NED-BEL 6-0
 - 14 juli, Duitsland, Düsseldorf, DUI-NED 3-7
 - 19 juli, Breda, BH&HC Breda: NED-SPA 3-0

Jong Oranje Dames

- 4-landen invitatietoernooi (Duitsland, Bad Kreuznach, 14-16 mei): 1e
- Wereldkampioenschap (Chili, Santiago, 24 nov-4 dec): 2e

Nederlands Meisjes A

- Europees Kampioenschap (Ierland, Cork, 24-30 jul): 1e

Nederlands Meisjes B

- 3-landen invitatietoernooi (Duitsland, Mannheim, 13-16 mei)
- 6-landen invitatietoernooi (België, Antwerpen, 17-23 juli)

Nederlands Elftal Dames Zaal

- Europees Kampioenschap (Wit-Rusland, Minsk, 22-24 jan): 1e

Nederlands Elftal Heren

- Düsseldorf Masters (Duitsland, Düsseldorf, 14-17 jul): 3e
- Olympische Spelen (Brazilië, Rio de Janeiro, 6-19 aug): 4e
- Interlandwedstrijden:
 - 26 jan, Argentinië, Mar del Plata: ARG-NED 1-2
 - 28 jan, Argentinië, Mar del Plata: ARG-NED 5-4
 - 30 jan, Argentinië, Mar del Plata: ARG-NED 1-0
 - 21 juni, Assen, HV Assen: NED-NZL 1-0
 - 23 juni, Groningen, GCHC: NED-NZL 2-0
 - 24 juni, Groningen, GCHC: NED-NZL 4-2
 - 4 juli, Ierland, Cork: IER-NED 2-7
 - 6 juli, Ierland, Cork: IER-NED 0-5

Jong Oranje Heren

- 4-landen invitatietoernooi (Duitsland, Hannover, 21-24 jul): 3e
- Wereldkampioenschap (India, Lucknow, 8-18 dec): 7e

Nederlands Jongens A

- Europees Kampioenschap (Ierland, Cork, 24-30 jul): 2e

Nederlands Jongens B

- 3-landen invitatietoernooi (Duitsland, Mannheim, 13-16 mei)
- 6-landen invitatietoernooi (België, Antwerpen, 17-23 jul)

Nederlands Elftal Heren Zaal

- Europees Kampioenschap (Tsjechië, Praag, 15-17 jan): 7e

Evenementen

De KNHB wil met de nationale teams optimaal presteren op internationale evenementen. Tevens wil de KNHB een belangrijke rol spelen in de organisatie van internationale toernooien.

Euro Hockey League - Sinds februari 2015 ondersteunt de afdeling Evenementen van de KNHB de Euro Hockey League bij de organisatie van Round 1, KO16/8 en de Final4. Met Pasen (25-28 maart 2016) werd op hockeyclub AH&BC (Amsterdam) de KO16 georganiseerd. De finale van de EHL vond plaats in het Olympisch Stadion in Barcelona op 14-15 mei 2016. Het seizoen 2016/2017 startte in het Ierse Banbridge, waar Round 1 werd georganiseerd.

Rabo Super Serie 2016 - Het Nederlands Elftal Dames en Heren speelden in voorbereiding op de Olympische Spelen (5 tot en met 21 augustus 2016, Rio de Janeiro, Brazilië) meerdere interlands in Nederland. In samenwerking met de Rabobank heeft de KNHB op vijf verenigingen in het land interlandwedstrijden georganiseerd. De verschillende 'uitzwaaiwedstrijden' trokken op alle locaties veel publiek.

Dames

- 31 mei, Amsterdam, HC AthenA: NED-GBR 1-2
- 2 juni, Amsterdam, HC AthenA: NED-GBR 1-1
- 8 jun, Hilversum, Hilversumsche MHC: NED-USA 4-2
- 10 juni, Hilversum, Hilversumsche MHC: NED-USA 2-3
- 14 juni, Berkel en Rodenrijs, HBR: NED-NZL 2-0
- 9 juli, Den Bosch, HC Den Bosch: NED-BEL 6-0
- 19 juli, Breda, BH&HC Breda: NED-SPA 3-0

Heren

21 juni, Assen, HV Assen: NED-NZL 1-0

23 juni, Groningen, GCHC: NED-NZL 2-0

24 juni, Groningen, GCHC: NED-NZL 4-2

Volvo Districtsontmoetingsdagen - Op zaterdag 30 april en 22 oktober 2016 kwamen de C-meisjes- en jongensteams van de zes districten (Noord-Holland, Zuid-Holland, Noord Nederland, Oost Nederland, Zuid Nederland en Midden Nederland) in actie op de Volvo Districtsontmoetingsdag (DOD). Op deze dag speelt ieder districtselftal twee wedstrijden van één uur. Beide DOD's vonden plaats in het Amsterdamse Bos; in april op de velden van Pinoké en Hurley, in oktober op de velden van Amsterdam.

KNHB Academie

Doelstellingen - De KNHB Academie heeft drie doelstellingen, te weten:

1. Elke speler heeft een opgeleide en begeleide trainer/coach.
2. Plezier in het leren en motivatie tot blijvende deelname aan het spel hockey staan voorop.
3. Elke speler leert hockeyen door middel van spelvormen.

Werkwijze - De KNHB Academie wil op een proactieve, klantvriendelijke en dienstverlenende wijze de hockeyverenigingen bedienen. Niet alleen aanbodgericht, maar ook vraaggestuurd.

Strategie - Om de doelstellingen te vertalen in concrete actiepunten organiseert de KNHB Academie technische opleidingen voor trainer/coaches voor elk niveau, alsmede opleidingen voor het technisch management. De KNHB Academie heeft ook een aanbod van bijscholingen en kennisbijeenkomsten om de deskundigheid te bevorderen. Daarnaast richt de verenigingsadvisering zich op de ondersteuning van hockeyverenigingen op het terrein van technisch beleid.

Opleidingsaanbod - In 2016 had de KNHB Academie een uitgebreid opleidingsaanbod voor zowel trainer/coaches als technisch management van verenigingen.

Opleidingen trainer/coaches

Voor de KSS-opleidingen (Kwalificatiestructuur Sport) dienen cursisten een examen af te leggen en bij een positief resultaat wordt een diploma verstrekt (opleidingen HT2/3/4).

Het huidige (opleidings)aanbod voor trainer/coaches bestaat uit:

- Begeleider Jongste Jeugd
- Keepercursussen: beginners en gevorderden
- Clubthema-avonden
- Basisopleiding Training geven
- Basisopleiding Coachen
- HT2 - Jongste Jeugd
- HT2 - Elftal
- HT3
- HT4

Opleidingen technisch management

De KNHB Academie wil de begeleiding van trainer/coaches professionaliseren, evenals de ontwikkeling en uitvoering van het technisch beleid binnen verenigingen. Hiertoe heeft de KNHB Academie een tweetal opleidingen ontwikkeld, te weten TM3 (Technisch Coördinator) en TM4 (Technisch Manager). In november 2016 zijn de vierde opleiding TM3 en de tweede opleiding TM4 van start gegaan.

Deskundigheidsbevordering - De KNHB Academie had ook in 2016 een divers aanbod, waarmee leden van het technisch kader en het technisch management van verenigingen hun vak kunnen bijhouden.

Technisch Kader Congres

Het jaarlijkse Technisch Kader Congres (TKC) had op zaterdag 25 juni 2016 als hoofdthema 'De jeugd centraal'.

Bijscholingen De Sleepcorner met Mink van der Weerden
International Mink van der Weerden is met de KNHB Talentcoördinator zesmaal het land in geweest met de bijscholing 'De Sleepcorner'. Na een theoretisch gedeelte ging de international met een demoteam het veld op om de sleepcorner aan de deelnemers te leren en te verbeteren. Dat alles via kleine methodische stapjes, zoals verwerkt in de 'De Sleepwijzer'. In dit document, dat de KNHB in 2016 heeft ontwikkeld, worden de verschillende fases en kenmerken van de sleeppush uitgelegd. Door deze Sleepwijzer op haar site aan te bieden stelt de KNHB kennis vanuit Tophockey breed beschikbaar voor hockeyend Nederland.

Hockeyvisie

Van het digitale blad Hockeyvisie zijn in 2016 vijftien edities verschenen, gepubliceerd op hockeycorner.nl.

Netwerkbijeenkomsten Technisch Management

De KNHB Academie heeft het begeleiden van trainer/coaches binnen verenigingen hoog in het vaandel staan. Om het Technisch Management (TM) binnen hockeyverenigingen verder te versterken organiseert de KNHB

Academie tweemaal per jaar Netwerkbijeenkomsten TM. Deze bijeenkomsten in het voor- en najaar worden gecombineerd met de diploma-uitreiking van geslaagde TM'ers. In 2016 hebben twee netwerkbijeenkomsten TM plaatsgevonden.

Veilig sportklimaat - De KNHB Academie heeft in het kader van het project Veilig Sportklimaat in 2016 het volgende aanbod gerealiseerd voor verenigingen:

- Sportief Coachen: 5x
- Coach de Coach: 3x
- Geïntegreerde trajecten: 3x

Samenwerkingsverbanden - De KNHB Academie werkte in het verslagjaar samen met diverse partijen zoals:

Onderwijs (ALO en CIOS)

Ook in 2016 heeft de KNHB Academie samengewerkt met opleidingsinstituten. Concreet is er samenwerking geweest met:

- ALO te Amsterdam: HT3
- CIOS te Arnhem: HT2 - Elftal

Experts KNHB Academie

Voor het verzorgen van haar opleidingen wordt de KNHB Academie ondersteund door diverse experts: leercoaches die de cursisten ondersteunen en de opleidingen verzorgen, experts op diverse vakgebieden en beoordelaars die de cursisten beoordelen.

Intermediairs

In 2016 is de KNHB Academie gestart met het actief inzetten van intermediairs. Dit zijn opgeleide en gekwalificeerde leercoaches van de KNHB Academie, die voor eigen rekening en risico de volgende opleidingen van de KNHB Academie kunnen en mogen aanbieden aan verenigingen:

- Basisopleiding Training geven
- Basisopleiding Coachen
- HT2 - Jongste Jeugd

Deze opleidingen worden verzorgd conform de toetsingseisen van de KNHB Academie. Intermediairs kunnen zijn: leercoaches KNHB Academie, geslaagde TM'ers en/of commerciële aanbieders.

Overzicht resultaten 2016

a) Opleidingen: KSS (Kwalificatiestructuur Sport)

Opleidingsaanbod	Aantal opleidingen	Aantal deelnemers	Verstreekte diploma's
HT2 - Jongste Jeugd:			
• KNHB Academie	4	55	131
• intermediairs	2	28	204
HT2 - Elftal	21	281	104
HT3	7	129	19
HT4	1	19	7
Totaal	35	512	458

In 2016 zijn er bij de KSS-opleidingen 458 diploma's uitgereikt. Het verschil tussen het aantal cursisten (512) en geslaagden wordt verklaard door herexamens en opleidingen die eind 2016 zijn gestart, waarvan de cursisten in 2017 examen doen.

b) Basis- en keepersopleidingen

Opleidingsaanbod	Aantal opleidingen	Aantal deelnemers
Keepers:		
• beginners	4	53
BO Training geven:		
• KNHB Academie	9	147
• intermediairs	12	164
BO Coachen:		
• KNHB Academie	10	147
• intermediairs	12	174
Totaal	47	685

In 2016 hebben alle 685 deelnemers een certificaat ontvangen.

c) Opleidingen Technisch Management

Opleidingsaanbod	Aantal opleidingen	Aantal deelnemers
TM3	1	10
TM4 - 1e opleiding	1	13
Totaal	2	23

In 2016 hebben dertien deelnemers van de derde opleiding TM3 (gestart in 2015) een diploma ontvangen. De opleiding TM3 wordt jaarlijks aangeboden.

De opleiding TM4 wordt elke twee jaar aangeboden. In 2015 is er geen opleiding TM4 gestart, zodat er in 2016 geen diploma's TM4 zijn uitgereikt.

d) Deskundigheidsbevordering

Aanbod	Aantal (locaties)	Aantal deelnemers
Technisch Kader Congres	1	66
Bijscholingen	6	340
De Sleepcorner met Mink van der Weerden		
Totaal	7	406

e) Netwerkbijeenkomsten TM (Technisch Management)

Aanbod	Aantal (locaties)	Aantal deelnemers
3e Netwerkbijeenkomst TM (voorjaar)	1	32
4e Netwerkbijeenkomst TM (najaar)	1	42
Totaal	2	74

f) Resultaten van de 12 Intermediairs

Aanbod	Aantal opleidingen	Aantal deelnemers
BO - Training geven	12	164
BO - Coachen	12	174
HT2 - Jongste Jeugd	2	28
Totaal	26	366

Arbitrage

In 2016 zijn stappen gezet om het arbitragebeleidsplan 2015-2020 verder uit te voeren. 'Spelen en fluiten, samen op weg naar 2020' is het doel van dit plan. In 2016 lag de focus op de volgende thema's:

- Versterking relatie bonds- en verenigingsarbitrage
- Talentontwikkeling
- Internationale scheidsrechters
- Arbitrageopleidingen

Wervingscampagne #fluitmee - In de periode augustus-oktober 2016 heeft de KNHB een campagne gevoerd met als thema #fluitmee. Het doel: meer cursisten werven voor de opleiding tot bondsscheidsrechter. De scheidsrechtersloopbaan vormde het uitgangspunt van de campagne. Van begeleider Jongste Jeugd via Club-scheidsrechter en CS+ wordt toegewerkt naar de rol van bondsscheidsrechter, met als ultiem doel: internationaal scheidsrechter. De campagne bestond uit interviews, filmpjes, foto's en informatie, die nog steeds te vinden zijn op de KNHB-site. Rond de start van de competitie is intensief aandacht gevraagd voor de campagne, waarbij de KNHB diverse socialmediakanalen heeft ingezet. Alle aandacht heeft geresulteerd in meer cursisten, zoals vooraf beoogd. Daarnaast heeft de campagne bijgedragen aan een positief beeld van de arbitrage en scheidsrechters. Het is de bedoeling dat #fluitmee een blijvende plek inneemt in de communicatie van en door scheidsrechters en verenigingen.

Week van de scheidsrechter - Dit landelijke project, behorend bij het actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat', vond ook in 2016 weer plaats. Voorafgaand en tijdens deze week werd de wervingscampagne #fluitmee georganiseerd, waardoor beide activiteiten elkaar versterkten. Dat zagen we onder meer tijdens de Spelregelcafés, waar veel enthousiaste deelnemers aanwezig waren. Dit keer was het aantal fors uitgebreid; door het hele land waren er maar liefst 55 Spelregelcafés. Tijdens deze avond worden clubscheidsrechters in het zonnetje gezet en gaan de aanwezigen in op de (nieuwe) spelregels. De doelgroep werd gevormd door vooral clubscheidsrechters, maar ook coaches.

Ook in 2016 zorgden de Spelregelcafés voor een mooie verbinding tussen verenigings- en bondsarbitrage, aangezien de avonden werden gepresenteerd door zowel districts- als landelijke bondsscheidsrechters. Tijdens de Spelregelcafés was tevens aandacht voor de campagne #fluitmee.

Internationale scheidsrechters - In 2016 vonden de Olympische Spelen in Rio de Janeiro plaats. Namens Nederland waren Fanneke Alkemade en Coen van Bunge

actief als scheidsrechter. De KNHB is zich zeer bewust van het belang van kwalitatief goede arbitrage, ook op internationaal niveau. Specifiek voor de groep internationale scheidsrechters heeft de afdeling Arbitrage een plan ontwikkeld voor permanente ondersteuning in hun ontwikkeling en voorbereiding op belangrijke toernooien.

Arbitrageopleidingen - In 2016 heeft de afdeling Arbitrage aan alle clubs een presentatie aangeboden ter ondersteuning van de in 2015 vernieuwde e-learningmodule. Hierdoor kunnen de clubs hun leden nog beter voorbereiden op het examen voor clubscheidsrechter. Daarnaast is geconstateerd dat binnen een aantal clubs een ontwikkeling te zien is om het begeleiden van clubscheidsrechters in de praktijk makkelijker te maken. De KNHB zorgt daarbij voor nadere invulling. Nu en in de komende jaren, waarbij het essentieel is dat de activiteiten vanuit clubs aansluiten op de doelstellingen van de KNHB betreffende opleidingen.

Ook zijn in 2016 weer twee opleidingen georganiseerd voor leercoaches. Deze leercoaches begeleiden de zogeheten Clubscheidsrechters Plus (CS+), die de vervolgpriktijkopleiding voor de betere clubscheidsrechters hebben gevolgd. In het najaar van 2016 is de KNHB begonnen met de vernieuwing van de opleiding Leercoach CS+, die in 2017 van start gaat. Vervolgens wordt - eveneens in 2017 - begonnen met de vernieuwing van de CS+ opleiding zelf.

Verenigingsarbitrage - De vraag vanuit clubs om ondersteuning op het gebied van arbitrage in het algemeen neemt toe. Het gaat hierbij vooral om de arbitrageopleidingen op de club en de begeleiding van scheidsrechters. De afdeling Arbitrage probeert zoveel mogelijk ondersteuning te bieden. In het verslagjaar heeft een medewerker verenigingsarbitrage zich - net als in voorgaande jaren - binnen de KNHB beziggehouden met de volgende activiteiten op het gebied van arbitrage:

- Aandacht voor de arbitragefunctionaris binnen de vereniging en de ontwikkeling en uitvoer van arbitragebeleid.
- Ondersteunen van clubs (dit werd gedaan ten behoeve van alle vrijwilligers die belast zijn met arbitrage op de verenigingen).
- Ondersteunen bij werving.
- Ondersteunen bij de inrichting van begeleiden en coachen van clubscheidsrechters en officials.
- Opleiden van experts, leercoaches, Proeve van Bekwaamheid (PvB) beoordelaars en coördinatoren.
- Ondersteunen van verenigingen bij het opstellen van hun clubarbitrageplan.
- Systeemtechnische ondersteuning via LISA BOND-arbitrage.

Daarnaast kunnen verenigingen veel van elkaar leren en ideeën uitwisselen, vooral wanneer zij samenkomen. Met de introductie van de Themabijeenkomsten in 2016, georganiseerd door de KNHB, is een start gemaakt om met meerdere clubs tegelijk in gesprek te gaan. Ieder district beschikt over een portefeuillehouder Verenigingsarbitrage, die nauw samenwerkt met de afdeling Arbitrage en de regiocoördinatoren. Met deze gezamenlijke aanpak kunnen clubs steeds beter worden ondersteund. Bovendien wordt het makkelijker voor clubs om kennis en ervaringen uit te wisselen.

Young Umpires Challenge - Op 19 juni 2016 vond de elfde editie plaats van de Young Umpires Challenge (YUC), een leerzame dag vol nuttige workshops voor jonge clubscheidsrechters om hen nog enthousiaster te maken en nog beter te leren fluiten. Ook dit jaar vond het evenement plaats op Gooische HC, waar sommige deelnemers van de YUC floten bij de D-kampioenschappen.

KNHB Masterclass - In september 2016 is een nieuwe masterclass gestart voor jonge, talentvolle bondscheidsrechters (in opleiding). De groep van zeventien scheidsrechters heeft in 2016 twee workshops gevolgd, onder meer op het gebied van lichaamstaal en uitstraling. Gedurende het gehele seizoen 2016/2017 worden de deelnemers aan de masterclass begeleid en gecoacht door landelijke scheidsrechters. In de tweede seizoenshelft volgen nog twee workshops. Ook nemen de jonge scheidsrechters deel aan diverse evenementen.

Enkele cijfers (afgerond):

	2016	2015	2014
Opgeleide leercoaches CS+	64	42	52
Opgeleide (bonds) scheidsrechterscoaches	35	21	86
Scheidsrechterskaarten	19.000	20.000	20.000
Benoemde bondsscheidsrechters	80	35	30
Benoemde CS+ scheidsrechters	311	308	250
Deelnemers Young Umpire Challenge	86	79	75

Sportiviteit & Respect

Binnen het thema Sportiviteit & Respect heeft de KNHB als doelstelling dat de hockeyvereniging een veilige en sociale omgeving is en blijft, waar iedereen welkom is. Een van de belangrijkste doelstellingen van de KNHB en de hockeysport. Om dit doel te bereiken zet de KNHB de Sportiviteit & Respect-campagne voort. Daarnaast is de KNHB ook actief in het programma Veilig Sportklimaat (VSK). Samen met de KNVB en NOC*NSF blijft de KNHB hierbij een voortrekkersrol vervullen om - gezamenlijk met andere sportbonden - Sportiviteit & Respect hoog op de agenda te plaatsen binnen de sport. Niet alleen bij bestuurders, maar ook bij trainers en coaches, spelers en speelsters, ouders en toeschouwers en scheidsrechters.

Campagne KNHB - De KNHB-campagne met als slogan 'Het begint bij jou!' is in 2016 het tweede jaar ingegaan. Na een promotiefilm over Sportiviteit & Respect in 2015 heeft de KNHB zich in 2016 gericht op de ouders, trainers en coaches van (jongste) jeugdteams. De KNHB ondersteunt deze doelgroepen bij de begeleiding van kinderen door middel van een e-module, die samen met Tischa Neve is ontwikkeld. De KNHB heeft bewust gekozen voor een e-module die mensen thuis kunnen volgen. Het is namelijk een steeds grotere uitdaging om mensen op een vastgesteld moment bijeen te krijgen op de vereniging. De online workshop is bedoeld voor ouders, trainers en coaches van jeugdteams. Zij leren hoe je als coach of trainer het beste uit jezelf kunt halen én uit de kinderen met wie je elke week op het veld staat.

Ook in 2016 vond de jeugdactie Sportiefste team van Nederland plaats. Gezamenlijke winnaar van het seizoen 2015/2016 was het vijftal hockeyverenigingen uit Breda, te weten BH&BC Breda, BHV Push, MHC Teteringen, HCP (Prinsenbeek) en BNMHC Zwart-Wit. Voor het eerst in de geschiedenis hebben de vijf Bredase hockeyclubs de handen ineen geslagen. De afgelopen jaren hebben de clubs ieder op een eigen manier invulling gegeven aan het thema Sportiviteit & Respect. Nu is er gekozen voor een gezamenlijke aanpak.

Net als in 2015 heeft het thema homoacceptatie ook in 2016 veel aandacht gekregen. Middels diverse bijeenkomsten en artikelen in nieuwsbrieven en op de website is dit thema onder de aandacht gebracht bij verenigingen. Daarbij zijn bestuurders geïnformeerd over wenselijk gedrag en beleid rondom dit thema.

VSK - Zoals eerder aangegeven is de KNHB - vanaf het prille begin - ook actief in het programma Veilig Sportklimaat (VSK). In het kader van dit programma stimuleert de KNHB gewenst gedrag en pakt zij ongewenst gedrag

in en rondom de sport aan. Samen met alle verenigingen willen de sportbonden en NOC*NSF ervoor zorgen dat ieder individu zich veilig en prettig voelt in de sport en zichzelf kan zijn. Het programma richt zich op de volgende doelgroepen:

- Bestuurders
- Trainers, coaches en begeleiders
- Arbitrage
- Ouders

Bestuurders - De KNHB heeft in 2016 ruim vijftig verenigingen ondersteund bij het uitrollen van het thema Sportiviteit & Respect binnen de club. Dit heeft de KNHB onder meer gedaan door het voeren van intakegesprekken. Ook goede borging van het thema was een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast hebben negentig bestuursleden van in totaal vijftig verenigingen deelgenomen aan de workshop Sportief Besturen.

Trainers, coaches en begeleiders - Het animo onder trainers, coaches en begeleiders om deel te nemen aan de workshops van VSK is in 2016 teruggelopen ten opzichte van voorgaande jaren. De duur van de workshopreeks (vier avonden) bleek te lang voor de doelgroep. De belangstelling voor het thema Sportiviteit & Respect is daarentegen wel gebleven. Dit bleek onder meer uit de reacties van de aanwezigen tijdens het congres van de KNHB Academie, waar dit thema centraal stond. Aanwezigen gaven aan behoefte te hebben om meer over dit onderwerp te horen en onderling kennis en ervaringen te delen.

In 2016 hebben verenigingen deelgenomen aan de volgende workshops:

- Sportief Coachen, waarbij diverse partijen - bestuurders, trainers, coaches en begeleiders - op hun eigen vereniging meegenomen worden in het sportieve aspect van coachen
- Coach de eigen Coach, een vervolgprogramma op Sportief Coachen
- Er is meer te winnen: coachen op sociaal gedrag
- Sporters met gedragsproblematiek
- Themagericht trainen en coachen van 6- tot 12-jarigen
- Themagericht trainen en coachen van pubers

Arbitrage - De KNHB heeft in 2016 aan een groot aantal bondsscheidsrechters (zeventig) de opleiding Mentale Weerbaarheid aangeboden. Daarnaast hebben 250 club-scheidsrechters deze opleiding gevolgd. Alle deelnemers leerden tijdens deze opleiding hoe zij zich op het veld weerbaarder kunnen presenteren.

De KNHB heeft in 2016 ook twaalf Arbitrage-themabijeenkomsten op verenigingen georganiseerd. Tijdens

deze bijeenkomsten brengt de KNHB scheidsrechters samen om over verschillende thema's te spreken en ervaringen en kennis te delen, onder meer op het gebied van Sportiviteit & Respect. Daarnaast heeft de KNHB ongeveer vijfendertig (CS+) leercoaches en beoordelaars bijgeschoold tot scheidsrechterscoaches. Hierdoor kunnen zij de scheidsrechters op het veld beter begeleiden en sturen.

Ouders - In 2016 heeft de KNHB aan twintig verenigingen de workshop Lang Leve de Sportouder aangeboden. Daarnaast zijn er zestien workshops van Tischa Neve voor ouders georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomsten zijn de ouders - veelal van de Jongste Jeugd - geïnformeerd over hun belangrijke rol op en rondom het sportveld en welke invloed zij hebben op kinderen en hun gedrag.

Net als in voorgaande jaren heeft de KNHB in 2016 met drie medewerkers zitting gehad in de redactie van het platform TV Sportplezier. Dit is een platform dat gericht is op bewustwording omtrent de rol van ouders op en rondom het sportveld.

Dienstverlening

In 2016 is de KNHB verder gegroeid. Op de peildatum, 31 oktober 2016, had de KNHB 253.351 leden, een groei van 0,82% ten opzichte van 2015. De grootste groei zit in de C-, B- en A-categorieën. Daarnaast vond er groei plaats bij de senioren, en dan met name bij de dames.

Nieuwe verenigingen - In 2016 zijn drie nieuwe verenigingen kandidaat-lid geworden, te weten HC Baarle (Baarle Nassau), HC Delfshaven (Rotterdam) en HC Rijnvliet (Utrecht). Aanleiding voor deze nieuwe initiatieven is enerzijds ruimtegebrek bij bestaande verenigingen. Anderzijds is er een behoefte in gebieden waar nog geen hockeyvereniging gevestigd is. In 2016 zijn HCGO (Goeree-Overflakkee), HC Buitenhout (Almere) en JHC Stix (Joure) volwaardig lid geworden van de KNHB.

Accommodaties - Om zowel bestaande als nieuwe accommodaties optimaal te kunnen benutten, stimuleert de KNHB verenigingen om multifunctioneel gebruik te maken van de velden en het clubhuis. Verenigingen die hun poorten openzetten voor de lokale gemeenschap - of dit nu een bridgeclub of buurtwerk is - vinden bij de gemeente eerder steun voor hun plannen. Richting gemeenten voert de KNHB een actief beleid. Daar waar die behoefte bestaat, vergezelt de KNHB verenigingen in het overleg met gemeenten. Bij de aanleg en renovatie van velden is de trend richting

meer watervelden nog sterker doorgezet. In 2016 telde ons land ruim 880 hockeyvelden, waarvan 171 watervelden en 268 (semi-)watervelden. Er is daarnaast steeds meer behoefte aan zaalruimte. Dit heeft geleid tot meerdere initiatieven bij de hockeyverenigingen met tijdelijke en/of permanente hallen op velden of parkeerplaatsen. Ook zoeken clubs naar alternatieve locaties; bijvoorbeeld een manege of een vliegtuighangar wordt hierbij omgebouwd tot zaalhockeyhal. In 2016 heeft de KNHB in samenwerking met verenigingen en commerciële partijen een bijeenkomst over (tijdelijke) zaalhockeyhallen georganiseerd. Op basis van het grote aantal aanmeldingen bleek dit een belangrijk thema te zijn, waar meerdere verenigingen mee aan de slag zijn gegaan.

Duurzaamheid - Hockeyverenigingen staan midden in de samenleving. Daarmee zijn thema's die spelen in de samenleving ook relevant voor de ontwikkeling van de hockeysport, de verenigingen en de KNHB. Daarnaast zien overheden sportverenigingen meer en meer als hulpmiddel bij het oplossen van maatschappelijke problemen. Er is in toenemende mate aandacht voor thema's die betrekking hebben op mens en milieu, waaronder duurzaamheid. Dankzij strakkere wet- en regelgeving over energiebesparing en de groei van het aantal (nieuwe) subsidievormen en financieringsmogelijkheden worden clubs uitgedaagd om initiatieven te ontplooiën om hun maatschappelijke rol en functie te vervullen of te vergroten. De Subsidieregeling Energiebesparing en duurzame energie sportaccommodaties, vervanger van de Ecotaks, is van kracht sinds januari 2016 en is ten behoeve van energiebesparing of het opwekken van duurzame energie voor sportaccommodaties. Andere ontwikkelingen die ervoor zorgen dat duurzaamheid op de agenda komt bij verenigingen zijn technische innovaties en de zoektocht van sportbonden en sportverenigingen naar nieuwe geldbronnen vanwege de schaarste aan (financiële) middelen.

Er zijn al diverse hockeyclubs actief op het gebied van duurzaam accommodatiebeheer en dit is veelal succesvol gebleken. Zo is HC Prinsenbeek aan de slag gegaan om het zwerfafvalprobleem onder controle te krijgen, heeft de Rijswijksche Hockeyclub middels de opslag en het hergebruik van drainagewater een oplossing gevonden voor het kostbare onderhoud van de velden en heeft O.H.C. Bully via een slimme financiële constructie om zonnepanelen rendabel te maken de energielasten blijvend verlaagd. De KNHB voelt het als haar verantwoordelijkheid om verenigingen te inspireren, op een goede manier te informeren, uit te nodigen om te participeren en te reageren op de veranderingen in haar omgeving. In 2016 is de KNHB een onderzoek gestart naar duurzaam accommodatiebeheer met als doel om de huidige stand van zaken over duurzaam verenigen binnen de hockeysport

in kaart te brengen. Daarnaast is een enquête uitgezet onder alle hockeyverenigingen om te achterhalen hoe de KNHB haar leden kan ondersteunen bij het verduurzamen van hun accommodatie. Hier zal in 2017 een vervolg aan worden gegeven middels het opstellen van een concreet duurzaamheidsplan.

Sterke verenigingen - Het aantal hockeyers groeit en de accommodaties breiden uit. De overheid verwacht bovendien dat sportclubs een steeds actievare rol innemen in de maatschappij. Hiervoor zijn gezonde en sterke verenigingen vereist. Het is de primaire taak van de KNHB om clubs hierbij te ondersteunen. Aangezien geen vereniging hetzelfde is, brengt de KNHB de specifieke behoeften in kaart om zo ondersteuning op maat te kunnen bieden. Naast de specifieke ondersteuning op maat organiseert de KNHB themabijeenkomsten in de districten. Hierbij kunnen verenigingen vooral veel van elkaar leren over verschillende onderwerpen. Verder organiseert de KNHB landelijke bijeenkomsten op specifieke thema's. Denk bijvoorbeeld aan een bijeenkomst over kantinegerelateerde onderwerpen of een bijeenkomst voor nieuwe voorzitters en penningmeesters.

Sport & Bewegen in de buurt - Gemeenten moeten zorgen voor voldoende sport- en beweegaanbod voor alle inwoners, van jong tot oud. Om gemeenten hierbij te ondersteunen investeert het ministerie van VWS in de uitbreiding en een bredere inzet van combinatiefuncties met extra buurtsportcoaches. De combinatiefunctionaris heeft de taak om het sport- en beweegaanbod te optimaliseren en de participatie te bevorderen binnen de betreffende gemeente. Hierbij wordt de verbinding gemaakt tussen verschillende organisaties/instellingen. Ook binnen hockeyverenigingen waren in 2016 combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches actief. De KNHB ondersteunt hockeyverenigingen middels het uitwisselen van kennis en het aandragen van best practices bij het tot stand brengen van de juiste verbindingen op lokaal niveau. Zo kunnen de verenigingen een positieve maatschappelijke functie vervullen en daarmee relevantie en toegevoegde waarde richting de gemeente aantonen.

Strategiesessies - Besturen en beleidsmakers van hockeyverenigingen worden de laatste jaren steeds vaker geconfronteerd met onderwerpen die verder gaan dan hockeytechnische zaken alleen. Beleid maken en voeren - bijvoorbeeld wat betreft de explosieve groei van de Jongste Jeugd, maatschappelijke thema's of accommodatievraagstukken - vergt een heldere visie op de toekomst. Het is echter niet eenvoudig om tot zo'n duidelijk plan te komen. De keuzes die besturen hierbij moeten maken gaan vaak verder dan de 'reguliere gespreksonderwerpen' binnen de vereniging.

De KNHB speelt hier op in met haar vernieuwde strategiesessie, waarbij de besturen worden ondersteund bij het maken van beleidskeuzes. In 2016 heeft de KNHB meer dan tien verenigingen geholpen met het opstellen van een beleidsplan aan de hand van de strategiesessie. Zowel reguliere verenigingen als studentenhockeyverenigingen hebben de sessie aangevraagd.

De KNHB biedt tevens de sessie 'Van ambitie naar actie' aan. Hierbij zetten verenigingen de gestelde ambities om naar concrete acties.

Nationaal Hockeycongres - In 2016 vond in januari traditiegetrouw het Nationaal Hockeycongres plaats in het hoofdkantoor van KNHB-partner Rabobank. Het congres werd bezocht door 471 bestuurders van 149 verenigingen. Na het plenaire ochtendgedeelte gingen de deelnemers uiteen in acht verschillende doelgroepen, te weten: aangepast sporten, arbitrage, penningmeesters, sponsoring, technisch kader, voorzitters, vrijwilligers coördinatoren, werving en behoud jongens.

Vrijwilliger-OK - In 2015 is de KNHB een samenwerking aangegaan met Vrijwilliger-OK. Hierna hebben al meerdere grote, middelgrote en kleine verenigingen dit bedrijf gebruikt voor hulp bij het aanvragen van een VOG (Verklaring Omtrent het Gedrag) en de eventuele diepere screening met vragen en gedragscode van hockeyvrijwilligers. Verenigingen zorgen hiermee voor een bijdrage aan een klimaat, waarin transparantie en openheid over deze onderwerpen heerst. Vrijwilliger-OK is een zusterbedrijf van CV-OK, marktleider op het gebied van het screenen van vaste en tijdelijke medewerkers in opdracht van de werkgever. Vrijwilliger-OK screent vrijwilligers en betaalde krachten binnen de vereniging. Hierin worden een Verklaring Omtrent het Gedrag, Gedragscode en Verklaring Onderwerping Tucht recht meegenomen. Bij betaalde krachten wordt ook de werkervaring inzichtelijk gemaakt.

Gezonde Sportkantine - In 2016 heeft de KNHB de uitrol van de Gezonde Sportkantine verder opgepakt richting de verenigingen. Doel van de uitrol is vooral om de verenigingen op de hoogte te brengen van het thema en goede voorbeelden aan te dragen. De KNHB heeft de Gezonde Sportkantine ook tijdens een speciale themabijeenkomst met een rondetafelgesprek verder besproken met verenigingen. De voorbeelden zijn op hockeycorner.nl geplaatst en tevens uitgelicht middels andere media-kanalen.

Medische Zaken

De KNHB voert beleid dat gericht is op het bevorderen van een gezonde wijze van sporten en het voorkomen van blessures. Hiervoor informeert de KNHB haar achterban regelmatig over blessurepreventie en medische onderwerpen. De KNHB heeft een Medische Commissie die het bestuur adviseert inzake het te voeren sportmedische beleid. Bijna alle verenigingen hebben een medisch contactpersoon. Deze zorgt dat de informatie binnen de vereniging snel bij de juiste personen terechtkomt. Op 29 november 2016 heeft de KNHB een mini symposium georganiseerd voor haar (para) medische achterban. Op dit symposium waren vijftig belangstellenden en diverse sprekers aanwezig.

Hoofdletsel - De KNHB registreert ieder seizoen de ernstige hoofdletsels, waarbij de geblesseerden een uitgebreide enquête invullen. Eens per drie jaar worden de uitkomsten van deze enquête nader onderzocht door een onderzoeker van het UMC Utrecht. De meldingen van het seizoen 2014/2015 zijn onderzocht en eind 2016 gepresenteerd aan de Medische Commissie. In 2017 worden de resultaten in een samenvatting gepubliceerd op de website van de KNHB.

Tophockey - Binnen het tophockey krijgt het medisch beleid eveneens veel aandacht. Alle spelers en speelsters van de nationale (jeugd)elftallen worden eens per twee jaar getest volgens het Lausanne-protocol. Hierbij wordt tevens gekeken naar hartafwijkingen in verband met plotse hartdood. Deze keuringen vonden ook plaats in 2016.

Warming-up programma - De KNHB heeft samen met VeiligheidNL (voorheen Consument & Veiligheid) en partner Interpolis een warming-up programma ontwikkeld. Dit is gericht op het versterken van de onderste extremititeiten (heup, knie, enkel). Aan de hand van doelgroeponderzoek, input van experts en pilots op verenigingen is dit online warming-up programma vormgegeven. Het programma wordt door KNHB-partner Interpolis ook onder de aandacht gebracht via hockey.nl en social media. In 2016 is een speciale clubthema-avond ontwikkeld, waarbij trainer/coaches meer achtergrondinformatie bij het programma ontvangen. In 2016 heeft Interpolis deze clubthema-avond aangeboden aan tien verenigingen.

Doping

In 2016 zijn er binnen de Nederlandse hockeysport geen positieve dopinggevallen geweest. Evenmin was er sprake van positieve bevindingen.

Uitgevoerde controles in 2016

Dopingcontroles	Aantal
Nationaal Programma	44
Overige controles/in opdracht van derden	16
Totaal	60

Juridische- en tuchtzaken

Preventie ongewenst gedrag - In 2016 is de KNHB haar verenigingen onverminderd blijven informeren over de verantwoordelijkheid die zij hebben bij de aanstelling van personen die een functie hebben binnen de vereniging. De KNHB raadt haar verenigingen aan ten minste het volgende te regelen:

- Check referenties.
- Vraag een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG).
- Maak de gedragsregels bekend en laat de werknemer/vrijwilliger zich hier contractueel aan conformeren.
- Laat de werknemer/vrijwilliger een verklaring ondertekenen, waarmee hij/zij zich verplicht zich te (mede-)onderwerpen aan de statuten, reglementen en besluiten van de bond en zijn organen, waaronder met name is begrepen de tuchtrechtspraak.
- Bevrraag het registratiesysteem Seksuele Intimidatie van NOC*NSF.

Wijzigingen in statuten en reglementen - De belangrijkste wijzigingen in de regelgeving van de KNHB in 2016 hadden betrekking op de volgende onderwerpen:

Wijziging competitiestructuur districten

De Districtsbestuurscommissies zijn opgeheven. De door het bondsbestuur aangestelde competitieleiding is voortaan verantwoordelijk voor de organisatie van de competitie. Bepaalde functies hebben een andere benaming gekregen.

Bevoegdheid wijzigen dopingreglement

De bevoegdheid tot wijzigen van het dopingreglement is toegekend aan het bondsbestuur, in plaats van aan de Algemene Vergadering. De reden is dat de KNHB vanuit het WADA (World Anti-Doping Agency) - via de Dopingautoriteit - verplicht is aanpassingen integraal door te voeren in het dopingreglement.

Aanvraag toelating als kandidaat-lid

Voor publicatie door het bondsbestuur van aanvragen met betrekking tot toelating als kandidaat-lid is als eis toegevoegd dat een vereniging - naar het oordeel van het bondsbestuur - voldoende bestaansrecht en een gezond toekomstperspectief moet hebben.

Fusies van verenigingen

Fusies tussen twee bestaande verenigingen hoeven niet meer goedgekeurd te worden door de Algemene Vergadering. Het voorgenomen besluit tot fusie moet vooraf door de verenigingen aan het bondsbestuur ter goedkeuring worden voorgelegd.

Zittingstermijn Financiële Commissie

Conform de Code Goed Sportbestuur zijn de leden van de Financiële Commissie voortaan maximaal tweemaal herbenoembaar, in plaats van een onbeperkte zittingstermijn.

Matchfixing - NOC*NSF heeft in 2016 besloten dat de blauwdruk 'Tuchtregels ter bestrijding van matchfixing en betting' per 1 januari 2017 onderdeel is van de Minimale Kwaliteitseisen van NOC*NSF. De KNHB is - net als alle andere sportbonden - verplicht deze blauwdruk te implementeren in de eigen regelgeving. De KNHB verwacht in juni 2017 een Reglement Matchfixing ter goedkeuring voor te leggen aan de Algemene Vergadering.

Strafbeleid - In 2015 heeft de KNHB onderzoek gedaan naar haar strafbeleid. Het doel van dit onderzoek was na te gaan of de KNHB in vergelijking met andere sportbonden een gedegen strafbeleid hanteert. Met behulp van de richtlijnen van het KNKV en de KNVB is bekeken of een aanpassing van het strafbeleid noodzakelijk is.

In april 2016 heeft de KNHB de uitkomsten van het onderzoek besproken met de Tuchtcommissie en de Commissie van Beroep. De 'straffenmatrixen' van de korfbal- en voetbalbond werden daarbij meegenomen. Zowel de KNHB als de Tuchtcommissie en de Commissie van Beroep waren van mening dat meer duidelijkheid (richtlijnen) binnen de KNHB over de op te leggen straf gewenst is, zolang hier maar - mits goed gemotiveerd - van afgeweken kan worden.

De KNHB gaat een straffenmatrix opstellen met duidelijke richtlijnen wat betreft de strafmaten die de Tuchtcommissie dan wel de Commissie van Beroep hanteert.

Overtreding Reglement Ongewenst Gedrag - In april 2016 heeft de KNHB een klacht ontvangen met betrekking tot ongewenst gedrag van een trainer/coach van een jeugdteam (Meisjes A1).

Conform het bepaalde in het Reglement Ongewenst Ge-

drag (ROG) heeft het bondsbestuur de klacht voorgelegd aan een onderzoekscommissie, die de klacht gegrond heeft verklaard. Vervolgens heeft het bondsbestuur de zaak voorgelegd aan de Tuchtcommissie van de KNHB. In beroep heeft de Commissie van Beroep een voorwaardelijke schorsing van zes maanden opgelegd.

Sponsoring

De KNHB heeft in 2016 intensief samengewerkt met haar partners, sponsors en suppliers om de hockeysport op een hoger plan te brengen. De afdeling Sponsoring houdt hierbij de belangen van de partners, sponsors en suppliers in het oog, evenals de belangen van de KNHB en haar leden. Gedurende het hele verslagjaar hebben de partners de ruimte gekregen om hun activiteiten te delen met het hockeypubliek. Niet alleen tijdens evenementen zoals de Rabo Super Serie, maar ook via online kanalen. In 2016 was een van de prioriteiten om de contracten met de huidige partners, sponsors en suppliers te verlengen. Waarbij soms ook een partner sponsor is geworden. Daarnaast is er acquisitie gevoerd voor nieuwe partijen die een rol kunnen spelen in de ondersteuning van de KNHB en de hockeysport.

Overzicht partners, sponsors en suppliers -

Per 31 december 2016 was de situatie als volgt:

Partners - adidas, Auping, Interpolis, Rabobank, Volvo

Sponsors - CMS Derks Star Busmann, EY, Heineken, SAP, TenCate, VODW

Suppliers - De Boer Structures, La Place, Oseven, SuitSupply, Ten Have Change management

Maatschappelijke partner - Jeugd sportfonds creëert sportkansen voor kinderen van 4 tot 18 jaar die om financiële redenen geen lid kunnen worden van een sportvereniging. De KNHB heeft Jeugd sportfonds ondersteund tot en met de Olympische Spelen van 2016 in Rio de Janeiro, samen met beide nationale elftallen.

Communicatie

De KNHB maakt gebruik van de eigen media om de hockeysport breed uit te dragen en om te communiceren met haar leden en andere hockeygeïnteresseerden. Daarnaast zorgt de KNHB voor een optimale ondersteuning en facilitering van de externe media. De KNHB blijft continu bezig met 'meer aandacht voor hockey'. De KNHB heeft hiervoor een langjarige samenwerking met de NOS ten behoeve van zowel de Hoofdklasse als

de nationale teams. In 2016 is daarnaast in samenspraak met de hoofdklasseverenigingen een samenwerking met Ziggo ten behoeve van de Hoofdklasse gelanceerd.

Verenigingsnieuwsbrief - De KNHB verenigingsnieuwsbrief is wekelijks per mail verzonden aan de secretarissen en voorzitters van alle verenigingen. Daarnaast verstuurde de KNHB in het verslagjaar meerdere keren een themanieuwsbrief. Deze nieuwsbrief voor verenigingen bevat informatie rondom een specifiek thema, zoals Sportiviteit & Respect, medische zaken en het Nationaal Hockeycongres.

Fotoarchief - De KNHB beschikt over een zeer uitgebreid fotoarchief, dat online beschikbaar is voor alle hockeyliefhebbers. De oudste hockeyfoto uit de collectie dateert uit het jaar 1897 en de meest recente foto's zijn van het huidige seizoen. Momenteel staan er ruim 90.000 foto's online, voorzien van metadata. De beeldbank is opgezet vanuit historisch belang en om structureel verder te bouwen aan een hockeyfotoarchief. Tot dusver is de beeldbank voornamelijk ingezet door de KNHB en de redactie van hockey.nl voor redactionele doeleinden. De KNHB erkent ook het commerciële belang van het archief. Mede op basis hiervan liggen er concrete plannen om de functionaliteiten van de beeldbank uit te breiden.

In het verslagjaar heeft de KNHB besloten om de beeldbank vanaf het seizoen 2017/2018 te promoten bij de hockeyfans. Ook zij kunnen - tegen betaling - gebruikmaken van de foto's. Oranje-fotografie is hiervan uitgezonderd vanwege de exclusieve rechten van de spelers van het Nederlands Elftal Dames en Heren. De KNHB vraagt een licentievergoeding (van 5 tot 25 euro per foto) voor het gebruik van de foto's. Deze inkomsten worden waar mogelijk direct weer geïnvesteerd in de inhuur van fotografen voor nieuwe opdrachten, om zo de historische waarde en continuïteit van de beeldbank te waarborgen.

Ondersteuning afdelingen - De afdeling Communicatie heeft ook in 2016 alle verschillende afdelingen van het bondsbureau ondersteund. Dit door middel van communicatieadvies en het verzorgen van diverse uitgaven, zoals verslagen, folders, brochures, (werk)boeken en postermateriaal. In het verslagjaar hebben meerdere projecten, waaronder de bekercompetitie, de wervingscampagne #fluitmee en het warming-up programma, een grote rol gespeeld binnen de afdeling Communicatie, zowel wat betreft tijd als investering in communicatieve uitingen.

Vernieuwing knhb.nl - De KNHB-site, knhb.nl, is de website voor met name de hockeybestuurder en iedereen die werkzaamheden verricht binnen de vereniging. Om

te zorgen dat zij hun werk zo goed mogelijk kunnen uitvoeren, voorziet de KNHB verenigingen graag van nuttige en praktische informatie. Deze informatie was veelal beschikbaar via knhb.nl en hockeycorner.nl (online kenniscentrum voor hockeyverenigingen), maar niet altijd makkelijk vindbaar. De KNHB bouwde in 2016 een nieuwe site, met als doel een betere aansluiting op de wensen en behoeften van de gebruikers. In het verslagjaar heeft de KNHB zowel tijd als financiële middelen geïnvesteerd in de verdere ontwikkeling van haar online omgeving. De nieuwe website, waarin ook hockeycorner.nl is geïntegreerd, is opgeleverd tijdens het Nationaal Hockeycongres, op 28 januari 2017.

De website had in het verslagjaar 794.124 (niet unieke) gebruikers, die gezamenlijk bijna 9 miljoen pagina's bekeken. Er is een afname van het aantal gebruikers ten opzichte van het jaar 2015. Dit is te verklaren doordat de site niet optimaal werkte op mobiele devices. Hockeyers en hockeyfans gebruikten bovendien in toenemende mate hockey.nl voor informatie uit bijvoorbeeld de Standenmotor.

Hockey.nl - Op hockey.nl lezen de fans alles over Oranje en de topcompetities, maar ook over hun eigen (club)helden. Hockey.nl draagt bij aan een professionele, moderne uitstraling van hockey.

Het gebruik van de (mobiele) website is sterk gegroeid in het verslagjaar. De website hockey.nl werd in 2016 meer bezocht dan in 2015. Ook het aantal sessies is gestegen ten opzichte van 2015, terwijl het aantal paginaweergaves licht is gedaald.

De hockey.nl-app (iOS en Android) kende een flinke toename van het aantal schermweergaves, evenals een langere bezoekduur. Het totaal aantal gebruikers van de app is in 2016 afgenomen ten opzichte van 2015. Dit is vooral te verklaren door het feit dat gebruikers de Android-app opnieuw moesten downloaden, toen de KNHB in november 2015 een grote update lanceerde. Het bereik van deze app bouwde zich gestaag op gedurende 2016 en nadert inmiddels het niveau van de jaren daarvoor. Zoals gebruikelijk zagen we ook in 2016 een aantal piekmomenten in het online bezoek, zoals de start van het competitie seizoen in september, de hervatting van de competitie in maart en de Olympische Spelen (augustus 2016).

Bijna 11.000 mensen (peildatum 31 december 2016) hebben zich inmiddels aangemeld voor de wekelijkse hockey.nl-nieuwsbrief.

OranjeHockey - Een van de middelen om 1 miljoen hockeyfans op regelmatige basis te binden en te boeien is de verspreiding van content over onze nationale elftallen. Er is veel unieke content rondom het Nederlands Elftal Dames en Heren en de internationals, die de KNHB graag

wil delen met de hockeyfans. Dit gebeurde in 2016 op grote schaal via de socialmediakanalen van OranjeHockey (Twitter, Instagram, Facebook en YouTube).

In juni 2016 is de officiële OranjeHockey-app gelanceerd voor iOS en Android. Deze app, die gratis wordt aangeboden, is een initiatief van de KNHB in samenwerking met hockey.nl. Met deze app hebben fans overal toegang tot het laatste nieuws rond het Nederlands Elftal Dames en Heren. De app bevat nieuws, exclusieve video's, interviews met de internationals, een live-scorebord, heldenprofielen en games & fun.

Enkele cijfers* (per 31 dec. 2016):

	Sessies	Pagina's	Gebruikers
knhb.nl	1.980.549	8.760.518	794.124
hockey.nl	5.432.036	12.147.502	1.712.404
hockey.nl, iOS	10.653.974	56.973.388	182.973
hockey.nl, Android	2.795.237	20.373.797	52.824
OranjeHockey, iOS	221.639	1.145.012	11.500
OranjeHockey, Android	100.296	506.606	4.202
hockeycorner.nl	29.960	70.517	22.054

Social media - Zowel de KNHB als hockey.nl als OranjeHockey maakt gebruik van verschillende, bij de doelgroepen passende, socialmediakanalen. De KNHB maakt gebruik van Twitter (@KNHB_NL), Facebook (KNHB.NL) en LinkedIn (KNHB). Deze kanalen blijven gestaag groeien. Daarnaast zet de KNHB YouTube en Vimeo in als ondersteunende kanalen voor videocontent.

Hockey.nl maakt gebruik van Twitter (@hockey_nl), Facebook (hockeynl), Instagram (hockeynlopinstagram) en YouTube (hockey). Deze kanalen kennen steeds meer volgers.

Ook OranjeHockey maakt gebruik van Twitter (@oranjehockey), Facebook (OranjeHockey), Instagram (oranjehockey) en YouTube (OranjeHockey). Deze kanalen kennen eveneens een toenemend aantal volgers. Bij zowel hockey.nl als OranjeHockey is Instagram het snelst groeiende kanaal.

Enkele cijfers* (per 31 dec. 2016):

	Volgers/Likes
KNHB Twitter	4.397
KNHB Facebook	3.301
KNHB LinkedIn	2.298
hockey.nl Twitter	20.920
hockey.nl Facebook	53.304
hockey.nl Instagram	16.600
hockey.nl YouTube	7.077
OranjeHockey Twitter	16.088
OranjeHockey Facebook	14.069
OranjeHockey Instagram	25.900
OranjeHockey YouTube	886

* De gegevens zijn gebaseerd op de statistieken van Google Analytics, waar de website gebruik van maakt om bezoekersgegevens te meten.